

Janina Gardzińska

Akademia Podlaska w Siedlcach

Imiona męskie na pograniczu Mazowsza i Podlasia w inwentarzach z 1621 roku

1.0. W polskiej literaturze onomastycznej imię osobowe jest przedmiotem licznych analiz i naukowych interpretacji opartych na źródłach historycznych i współczesnych¹. Jako podstawowy element systemu nazywania, czyli sposobu identyfikowania ludzi, pojawia się ono w różnych kulturach od starożytności i trwa po dzisiejsze czasy, podlegając na przestrzeni dziejów wielorakim przeobrażeniom językowym i zmieniającym się modom. Poszczególne imiona tracą swoją popularność, by po jakimś czasie ponownie ją odzyskać. Jednocześnie system nazewniczy wzbogaca się o nowe imiona pochodzące z różnych źródeł. Niektóre z nich pojawiają się w języku tylko na jakiś czas i giną bezpowrotnie, inne trwają przez długie wieki.

1.1. Przedmiotem opracowania są imiona mieszczan i włościan, zarejestrowane w 1621 roku w inwentarzach majątności położonej na pograniczu południowo-wschodniego Mazowsza i południowego Podlasia². Należała ona wówczas do księżnej Radziwiłłowej, matki księcia Bogusława Radziwiłła. Dobra Radziwiłłów w tej części Rzeczypospolitej, znajdujące się na pograniczu kultur, języków i wyznań, zamieszkiwała ludność zróżnicowana narodowościowo i wyznaniowo, co tworzyło swoistą mozaikę etniczną i językową. Obok Polaków, którzy w sposób naturalny stanowili znakomitą większość wśród mieszkańców tego terenu, w źródłach poddanych ekscerpcji językowej zarejestrowani są także Rusini, obecni zarówno w spisach ludności miejskiej, jak też w inwentarzach okolicznych folwarków i wsi oraz Żydzi, mieszkający przede wszystkim w miastach³.

Wielonarodowość ludności omawianego terenu Rzeczypospolitej i związane z nią różnice religijne i wyznaniowe znajdują odzwierciedlenie w zasobie oraz różnorodności imion starotestamentowych i chrześcijańskich swoiście przyswajanych języ-

¹ Z klasycznych już opracowań polskich autorów wymienię chociażby Witolda Taszyckiego, *Najdawniejsze polskie imiona osobowe* (1925) i Jana Stanisława Bystronia, *Księga imion w Polsce używanych* (1938), a z późniejszych prac m.in. monograficzne opracowania Marii Malec: *Imiona chrześcijańskie w średnio-wiecznej Polsce* (1994) oraz *Imię w polskiej antropimii i kulturze* (2001). Opracowane zostały także różnorodne słowniki imion, m.in. Józefa Bubaka, *Księga naszych imion* (1993) czy Jana Grzeni *Słownik imion* (2004). Wśród zbiorów imion duże zainteresowanie, nie tylko naukowe, ale też praktyczne, zyskał opracowany przez Kazimierza Rymuta *Słownik imion współcześnie w Polsce używanych* (SIWPU 1995), który zawiera wykaz imion nadawanych w XX wieku, z podaniem częstości występowania każdego z nich w kolejnych dziesięcioleciach minionego stulecia.

² Antroponimy zawarte w inwentarzach z 1621 roku stanowią też część materiału źródłowego, który wykorzystałam m.in. w opracowaniach poświęconych nazwom własnym w przestrzeni kulturowej trzech miast wschodniego pogranicza etniczno-językowego (Gardzińska 2006a) oraz typom strukturalnym nazwisk odmiennych na tymże pograniczu w XVII wieku (Gardzińska 2007).

³ Zob. na temat dziejów Sokołowa Podlaskiego i Węgrowa oraz okolic opracowania historyków, m.in.: Węgrów (1991); Sok. Podl. (2006).

kowo w średniowieczu i wiekach późniejszych przez kościół rzymskokatolicki w Polsce – z cechami fonetycznymi i morfologicznymi typowymi dla polszczyzny – i w odrębny sposób przez cerkiew prawosławną z językowymi cechami wschodniosłowiańskimi. Obok tych dwóch warstw językowych imion analizowane źródła rejestrują także typowe imiona Żydów, licznie zamieszkałych w XVII wieku na badanym terenie, a wśród nich zakorzenione w tradycji nazewnictwa imiona hebrajskie, biblijne oraz ich różne językowe kontynuacje w jidysz, w tym także o niemieckim rodowodzie językowym.

Te zróżnicowane językowo warstwy imiennicze wyznaczają też w pewnym zakresie sposób prezentacji zgromadzonego materiału w części drugiej opracowania. Oddzielnie przedstawiam zarejestrowane w źródłach imiona noszone przez ludność słowiańską – polską i rusińską, ochrzczone w kościele rzymskokatolickim bądź w cerkwi grekokatolickiej lub prawosławnej – i oddzielnie zasób imion noszonych w tym czasie przez Żydów. Chcę zaznaczyć, że niektóre spośród zarejestrowanych w źródłach imion powtarzają się w tej samej postaci językowej w tych trzech lub tylko dwóch wyodrębnionych grupach.

Imiona Polaków i Rusinów mają przede wszystkim związek, jak już zaznaczyłam, z tradycją imienniczą chrześcijańską i funkcjonują w różnych postaciach językowych przyswojonych albo przez język polski, albo języki wschodniosłowiańskie. Proces ich sławizacji przebiegał więc różnie, w zależności od tego czy podstawą zapożyczeń na gruncie słowiańskim były imiona o postaci łacińskiej, greckiej czy staro-cerkiewno-słowiańskiej (zob. m.in. Mallm 1994, Tichoniuk 2000). Natomiast imiona Żydów, związane ze starotestamentową tradycją nazewnictwa, oparte zwykle na podstawach językowych hebrajskich, aramejskich i akadyjskich, mają najczęściej postać językową w jidysz. Zwraca też uwagę sporadyczne występowanie w analizowanych źródłach imion rodzimych, słowiańskich, opartych na rdzeniach wyrazowych odziedziczonych przez język polski czy języki wschodniosłowiańskie z prasłowiańszczyzny. Występujące w tekście inwentarzy zdrobnienia czy skrócenia imion, przy braku poświadczeń ich form podstawowych, nie zawsze pozwalają na jednoznaczne rozstrzygnięcia co do ich pochodzenia, ale są to tylko rzadkie przypadki⁴.

1.2. Warto też zwrócić uwagę na kontekst społeczny imion występujących w badanych źródłach. Na pierwszy plan wysuwa się zwykle w tego typu opracowaniach zasadniczy w nazewnictwie osobowym podział według płci na imiona mężczyzn i kobiet. Opracowanie poświęcam jednak tylko imionom mężczyzn z tej przyczyny, iż imiona żeńskie nie mają w wykorzystanych źródłach bogatej reprezentacji ze względu na specyficzny charakter dokumentów, jakimi są inwentarze dóbr ziemskich i miejskich, jak też z powodu niskiej rangi kobiety w dawnej hierarchii społecznej⁵. Imiona

⁴ Tak jest na przykład z występującym w analizowanych źródłach imieniem zdrobniałym *Sobek*, które może być zarówno skróceniem słowiańskiego imienia dwuczłonowego *Sobiesław*, jak i zdrobnieniem imienia pochodzenia greckiego *Sebastian*, przyswojonego przez łacinę w postaci *Sebastianus*. W staropolszczyźnie imię to występuje w dawnych źródłach w różnych postaciach fonetycznych jako *Sebastyan*, *Sabestyan*, ale też *Sobestyan*, również jako zdrobnienie *Sobek*, np.: *Sebastianus alias Sobek* 1471 (por. Mallm 1994: 321, 322).

⁵ Kobiety identyfikowane są najczęściej w inwentarzach z 1621 roku formułami nazwicznymi w postaci form odmeżowskich, rzadko odojcowskich, np. *Adamowa Siwczukowa*, *Ambrożyna Stara*, *Janowa Siudkowa*, *Maciejowa Obiałowa*, *Markowa Wiec(ż)orkowa*, *Matysowa Piętczyna*, *Mikołajowa burmistrzowa*, *Mikołajowa Koślawa*, *Piotrowa Kawczanka wdowa*, *Stasieczkowa wdowa*, *Stanisławowa Żelaskowa*, *Wawrzynowa Kuliskowa*, *Wojciechowa*

żeńskie pojawiają się jedynie sporadycznie, a zwyczajowe sposoby identyfikowania kobiet przyjmują najczęściej formy zależnościowe odmeżowskie lub odojcowskie, stąd też nie włączam ich do opisu.

Kontekst społeczny warunkuje też wyodrębnienie imion najbardziej typowych dla mieszczan i mieszkańców wsi. Te dwie grupy osób są różnicowane wewnętrznie i pod względem zamożności, i pod względem pochodzenia społecznego. Wśród mieszkańców wsi wymieniane są osoby pochodzenia szlacheckiego (właściciele opisywanych dworów – jest ich zresztą niewielka liczba w źródle) oraz chłopci, którzy nie tworzą jednorodnej grupy społecznej. Przeważającą liczbę stanowią chłopci świadczący powinności pańszczyźniane, ale w spisach ludności wymieniani są też chłopci płacący czynsz, jak też osoby wolne od powinności. Wśród tych ostatnich są również bojarzy⁶. Wśród mieszczan wymieniani są przeważnie rzemieślnicy, właściciele posesji i placów oraz komornicy, wynajmujący u posiadaczy domów mieszkania. Z rzadka tylko wymieniane są osoby pełniące ważne funkcje społeczne, jak starosta, burmistrz czy wójt. Nie zawsze jednak ta identyfikacja społeczna jest w inwentarzach ujawniona językowo, a tym samym nie w pełni wyrazista.

2.0. Antroponimy zawarte w rękopiśmiennych źródłach z badanego terenu nazywają mieszkańców dwóch miast – Sokołowa i Węgrowa – odległych od siebie jedynie o kilkanaście kilometrów oraz trzynastu wsi należących do opisywanych w inwentarzach majątności⁷. Cały materiał leksykalny poddany analizie obejmuje łącznie 122 imiona męskie użyte 1770 razy. W całym tym zbiorze w mieście wystąpiło 109 imion użytych 1111 razy, natomiast na wsi wystąpiło 56 imion męskich użytych łącznie 659 razy. Zdecydowaną większość poświadczeń stanowią podstawowe formy danego imienia, ale liczne są także różne rodzaje skrótów, zdrobnień i spieszczeń.

Poniżej zamieszczam w porządku alfabetycznym form podstawowych cały zasób imion męskich zawartych w tekście inwentarzy wraz z ich postaciami skróconymi, zdrobniejszymi i spieszczeniami, ujmując je w następujące grupy:

Jawikowa i tylko dziesięciokrotnie w formule identyfikacyjnej pojawia się imię żeńskie (podaję tu cały repertuar imion żeńskich, jakie wystąpiły samodzielnie lub w kontekście złożonych formuł identyfikacyjnych zarejestrowanych w źródłach): *Anna Owsianczyna* (: hebr. *channah* 'laska' Mallm 352-3), *Budziszczyna Dorota* (grec. *Dorotéa* od im. m. *Doróteos* Mallm 357), *Jewa wdowa* (hebr. *chavvāh* 'dająca życie; matka' Mallm 361-2), *Jadwiga Ligęszczyzna* (stwnm. *Hadewig* Mallm 367-8), *Jadwiga Pilchowna*, *Maryna Sakowna* (od *Maryja*, hebr. *Miryam* lub od łac. cogn. *Marinus* Mallm 376-7), *Leja* (por. im. hebr. *Lea* IŻP 140), *Mejda wdowa* (por. im. nhebr. *Meidav* AbrSENZB 232), *Pejka* (por. im. jid. *Paja*, *Pajka* AbrIm 467), *Saruchna* (por. im. hebr. *Sara* IŻP 79). W całym zbiorze mamy więc dziewięć imion, w tym 5 w formułach identyfikacyjnych Polek: *Anna*, *Dorota*, *Ewa*, *Jadwiga*, *Maryna* oraz 4 w identyfikacjach Żydówek: *Leja*, *Mejda*, *Pejka*, *Sara*.

⁶ Sama nazwa *bojar* jest wieloznaczna. Na Rusi, jak wiadomo, już w wiekach średnich była to arystokracja feudalna i zamożni właściciele ziemscy. Na wschodnich terenach Rzeczypospolitej bojarami nazywano też chłopów zwolnionych od pańszczyzny, ale płacących czynsz. Mieli oni też określone obowiązki wobec dworu, jak pełnienie służby wojskowej (tzw. bojarzy putni), przewożenie korespondencji (bojarzy służebni) itp. Bojarami nazywano też w dawnej Polsce zamożnych włościan (WE PWN IV 2001: 236; SWI I 1861: 96). Źródła historyczne podają, że na terenie ziemi drohickiej w początkach XV wieku książę litewski Witold osadził kilkanaście rodzin bojarzkich głównie pochodzenia ruskiego, rzadziej litewskiego (zachodnie obrzeża ziemi drohickiej obejmują częściowo teren moich badań). Część z bojarów przeniknęła do warstwy szlacheckiej, a część zubożała i współtworzyła warstwę chłopską (SokPodl 2006: 70-71).

⁷ Są to należące do majątności węgrowskiej: miasto Węgrów, folwarki i wsie: Stara Wieś, Ruchna, Jarty-pory, Borzychy, Tończa, Warchoły, Zuzółka oraz w majątności sokołowskiej miasto Sokołów, folwarki i wsie: Kupientyn, Przeździatka, Bałki i Ząbków. Pojedyncze identyfikacje osób pochodzą też ze wsi Grochów oraz Wola.

a) imiona przyswojone przez język polski oraz rodzime (słowiańskie), **b)** imiona o charakterystyce językowej wschodniosłowiańskiej, **c)** imiona Żydów. W formułach identyfikacyjnych ludności żydowskiej często pojawia się słowo *Żyd* lub inny sygnał językowy zawarty w tekście inwentarza, który sygnalizuje przynależność etniczną danej osoby. Tego typu dodatkowe elementy identyfikacyjne są zupełnie sporadyczne w przypadku Rusinów z pochodzenia, a całkowicie nieobecne w identyfikacjach Polaków.

Przy każdym wyszczególnionym imieniu przytaczam wybrane identyfikacje źródłowe zarejestrowane w różnych miejscowościach badanego terenu, podając na ogół całą formułę nazewniczą zamieszczoną w źródle. Imiona o charakterystyce językowej wschodniosłowiańskiej wskazują na ludność pochodzenia rusińskiego, zamieszkującą od wieków na badanym terenie (zob. Jabłonowski 1910, cz. 3: 197-198; Gałęcki 1996: passim; Gardzińska 1993: 8-10; SokPodl 2006: passim), chociaż w źródłach nie określa się wprost narodowości wymienianych osób. Imiona te sygnalizują wprawdzie przynależność do cerkwi prawosławnej lub greckokatolickiej, ale nie zawsze pozostałe elementy składowe całej formuły nazewniczej noszą znamiona cech językowych wschodniosłowiańskich (leksykalnych, morfologicznych czy fonetycznych). Mamy wobec tego identyfikacje tylko z pierwszym członem o cechach językowych wschodniosłowiańskich, np. *Iwan Bartkowiec, Olesko Kowalczyk, Sidor Rogowiec, Waško Leśnik* itp. albo tylko z drugim członem, np. *Adam Danilek szwiec, Tomasz Lebiezik, Maciej Rusinek*, jak też takie, w których cechy te zawarte są w obydwu członach formuły nazewniczej, np. *Hryn Arasimik, Iwan Hołubczyk, Iwan Lebież, Iwan Soroka, Ostap Mistiuk*.

2.1. Imiona przyswojone przez język polski oraz rodzime (słowiańskie)

Imiona biblijne, starochrześcijańskie i świętych średniowiecza europejskiego o językowej charakterystyce polskiej, przyswojone przez staropolszczyznę, stanowią podstawowy i najbogatszy liczbowo zasób imion występujących w analizowanych źródłach, dopełniony tylko nielicznymi imionami słowiańskimi. Łącznie mamy w tej grupie 61 antroponimów męskich poświadczonych w inwentarzach z 1621 roku. Przedstawiona niżej egzemplifikacja tekstowa każdego imienia, którego forma podstawowa podana jest w porządku alfabetycznym, zawiera tylko wybraną i zarazem niewielką część formuł identyfikacyjnych osób zawartych w wykorzystanych źródłach. Są to następujące imiona i ich poświadczenia źródłowe:

*Abram, Abramek, [Jabramek]*⁸ (: hebr. *Abrām*, a to prawdopodobnie z akad. *Aba-am-ra-am* ‘kochaj ojca’) Mallm 175; GrzSI 33-4: *Abram Gnojeński* (Węg, InW),

⁸ Po formule identyfikacyjnej umieszczam w nawiasie skrót nazwy miejscowości, z której zapis pochodzi. W nawiasie kwadratowym [] podaję formy podstawowe danego imienia, które nie są bezpośrednio poświadczane w źródle. Nierzadko zapisy imion ograniczają się tylko do form pochodnych – skróconych, deminutywnych lub hipokorystycznych – i w takim przypadku podstawową formę imienia rekonstruuje, co nie zawsze jest łatwe, ponieważ taka sama skrócona forma, np. *Sulek* może być utworzona od pierwszego członu co najmniej dwóch różnych słowiańskich imion złożonych: *Sulimir* i *Sulislaw*; podobnie jest z innymi imionami w formach skróconych lub zdrobniałych, np. *Sobek, Sobiech* od *Sebastian/Sobestian* lub od pierwszego członu imion rodzimych typu *Sobiesław* (por. przyp. 4.) itp. Z rzadka imiona męskie rekonstruowane są także na podstawie odmězowskich formuł identyfikacyjnych kobiet, np. *Jabramkowa wdowa* > [*Jabramek*]. Na temat tworzenia form pochodnych imion w różnych odmianach języka zob. m. in. opracowanie Alfreda Zaręby, *Polskie imiona ludowe* (1983: 390-499) – przedruki starszych prac publikowanych w roczniku „Onomastica” (1957: 129-178, 419-446; 1959: 373-408) oraz Elżbiety Umińskiej-Tytoń, *Formy pochodne imion derywowane sufiksalnie* (1985: 107-155).

Abram Skal (Węg, InW), *Abram* (Ząb, InS), *Abramek* (Sok, InS), *Jabramkowa wdowa* (Sok, InS).

Adam, Jadam (: z hebr. *ādām* ‘ludzie’ spokrewnione z *adhamah* ‘ziemia’, sumer. *ada-mu* ‘mój ojciec’) Mallm 177-8; GrzSI 51: *Adam Jartyporzec* (Sok, InS), *Adam Komorowski* (Sok, InS), *Adam Mazurczyk* (Sok, InS), *Adam Podniesiński* (Sok, InS), *Adam Pisklik* (Węg, InW), *Adam Warda burmistrz* (Węg, InW), *Adam Łojek* (Borz, InW), *Adam Burdynek z Jartypor* (Jart, InW), *Adam Słodki* (Jart, InW), *Adam Fulik* (Kup, InS), *Jadam Odyjka* (Węg, InW), *Jadam Dalczyk* (Ruch, InW), *Jadam Kozik* (StW, InW), *Jadam Jadamczyk* (Toń, InW), *Jadam Chrapek* (War, InW).

[**Aleksander**], **Olek** (z grec. *Aléksandros*, od czas. *aléksō* ‘bronię się przed kimś, odpieram czyjś atak; wspomagam kogoś i od rzecz. *anēr*, Dop. *andrós* ‘człowiek, mężczyzna’, czyli ‘broniący mężów’ lub ‘odpierający wrogów’) Mallm 179-81; GrzSI 43: *Placzyk z Olkiem* (Sok, InS).

Ambroży/Jambroży (od rzym. cogn. *Ambrosius*, por. grec. przym. *ambrósios* ‘nieśmiertelny, boski’) Mallm 181-2; GrzSI 48: *Ambroży Adam* (Węg, InW), *Jambroży Żyłczyk* (Sok, InS), *Ambroży Litfinik* (Kup, InS).

Andrzej (: grec. *Andréas* za pośrednictwem łac. i czes.; por. grec. *andreōs* ‘męski; mężny, dzielny, odważny’ oraz *anēr*, Dop. *andrós* ‘człowiek, mężczyzna’) Mallm 183-5; GrzSI 51: *Andrzej Grocik kołodziej* (Węg, InW), *Andrzej Jawiczek szwiec* (Węg, InW), *Andrzej Sokolek* (Borz, InW), *Andrzej Puczek* (StW, InW), *Andrzej Adamczyk leśnik* (Toń, InW), *Andrzej Mazurek* (Jart, InW), *Andrzej Brzozowiec* (Sok, InS), *Andrzej Dąbrowski* (Przeź, InS).

[**Baltazar**], **Balcer** (: babil. *Bel* = *Marduk*, nazwa bóstwa; *balatsu-usur* ‘niech Bel zachowa jego życie’ lub *Bel-szar-usur* ‘niech Bel chroni króla’, przejęte do hebr.; grec. *Baltássar*, łac. *Balthassar*, nm. *Balthasar*, *Balzer*, *Balzar*) Mallm 192-3; GrzSI 66-7: *Balcer Kocielnik* (StW, InW).

[**Bartłomiej**], **Bartosz** (: aram. *Bartol-mai* ‘syn Tolmaja czyli oracza’, łac. *Bartholomaeus*) Mallm 194-5; GrzSI 68-9: *Bartosz Gnojeński stelmach* (Węg, InW), *Bartosz Małyszka prasol* (Węg, InW), *Bartosz Zegarmistr(z)* (StW, InW), *Bartosz Białybyk* (Borz, InW), *Bartosz Borzycki* (Borz, InW), *Bartosz Skrobek* (StW, InW), *Bartosz Bączek* (Toń, InW); *Bartosz Deszczyk* (War, InW), *Bartosz Czołplik* (Jart, InW), *Bartosz Gąska* (Zuz, InW), *Bartosz Czubek* (Sok, InS), *Bartosz Tereda* (Sok, InS).

Dalina (od dwuczłonowego im. słow. z pierwszym członem *Dal-*) Mal SNO 67: *Dalina Zatkalik* (Sok, InS).

Daniel (: hebr. *dānijj’el* lub *dāniēl* ‘Bóg jest moim sędzią’; łac. *Daniel*) Mallm 206: *Daniel Borzycki* (Węg, InW; Borz, InW).

Dawid (: hebr. *dāvīd* ‘ukochany; złączony’, grec. *Davīd*, łac. *David*) Mallm 207; GrzSI 95-6: *Dawid Szot* (Węg, InW).

[**Erazm**], **Erazmy** (: grec. *Erasmus* ‘godny miłości, miły’, powstało z *erasmios* ‘miły, wdzięczny, upragniny’, łac. *Erasmus* oraz *Herasmus*) Mallm 213; GrzSI 115: *Erazmy Olexik* (Sok, InS).

[**Florian**], **Florko** (: od łac. cogn. *Florinus*, a to od im. *Florus*, por. łac. *florus* ‘kwitający; błyszczący’) Mallm 217-8; GrzIS 127-8: *Florko Wołyniec* (Sok, InS).

[**Franciszek**], **Frąc/Fronc**, **Frącek** (: łac. *Franciscus* od germ. etn. *Frank*) Mallm 218-9; GrzSI 128-9: *Frąc Chruścicki* (Węg, InW), *Fronc Ptaśnik* (Ruch, InW), *Frącek Strycharz* (StW, InW).

Gabriel (: hebr. *gab'ri'el* 'mąż Boży'; 'wojownik Boży'; 'Bóg jest moim męstwem', łac. *Gabriel*, stp. *Gawrzyjał*) Mallm 222-3; GrzSI 131: *U Marka Gabriel* (Węg, InW).

Grzegorz, **Grześ** (: grec. *Grēgorios* od *grēgóriós* 'czuwający; czujny', łac. *Gregorius*) Mallm 228-9; GrzSI 138: *Grzegorz Cyran* (Węg, InW), *Grzegorz Pac(z)oski* (Węg, InW), *Grzegorz Skwierczyński* (Węg, InW), *Grzegorz Drapczyk* (StW, InW), *Grzegorz Kosiorek* (StW, InW), *Grzegorz Durczyk* (Toń, InW), *Grzegorz Karcz* (War, InW), *Grzegorz Soszka* (Jart, InW); *Grzegorz Kołaczko* (Sok, InS), *Grześ Przybylik* (Kup, InS), *Grzegorz Błoński* (Przeź, InS)).

[**Jacek**, **Jacenty**, **Hiacynt**], **Jacko**⁹ (: grec. *Hyákinthos*, łac. *Hyacinthus* lub *Yacintus*, też 'nazwa kwiatu' oraz 'kamienia szlachetnego'; pol. *Jacenty*, *Jacek*) Mallm 236; GrzSI 147-8: *Jacko Chrościciel* (Sok, InS), *Jacko Chołubiec szwiec* (Sok, InS), *Jacko Zaimalik* (Sok, InS).

Jakub, **Jakubek**, **Kubas** (: hebr. *Ja'aqōb* od *Ya'aqob'el*, imię teoforyczne o znaczeniu: 'którego Bóg ochrania, wspiera') Mallm 239-43; GrzSI 165: *Jakub Baltys* (Sok, InS), *Jakub Dub* (Sok, InS), *Jakub Godzieba* (Sok, InS), *Jakub Kos* (Kup, InS), *Jakub Czarniowski puszkarz* (Węg, InW), *Jakub Kozłowski piekarz* (Węg, InW), *Jakub Zajękiel* (Węg, InW), *Jakub Rojek Sowa* (Węg, InW), *Jakub Tokarski* (Borz, InW), *Jakub Małyszka* (Ruch, InW), *Jakub Tokarski* (StW, InW: 14), *Jakub Chycka* (StW, InW), *Jakub Skopek* (Toń, InW), *Kubas* (Węg, InW).

Jan (: hebr. *Jehō-hānān* 'Jahwe jest łaskawy', przejęte do grec., później do łac. w postaci *Joannes*, *Johannes*) Mallm 243-50; GrzSI 165-6: *Jan Arasimik* (Sok, InS), *Jan Szczekalik* (Sok, InS), *Jan Bartoszczyk* (Węg, InW), *Jan Karcz* (Węg, InW), *Jan Makowski* (Węg, InW), *Jan Piętak* (Borz, InW), *Jan Rokitka* (Ruch, InW), *Jan Kąsko* (StW, InW), *Jan Żurek* (StW, InW), *Jan Chomka* (Kup, InS), *Jan Urlan* (Przeź, InS), *Jan Martyszka* (Toń, InW), *Jan Szczygiel* (War, InW), *Jan Urzyk* (Jart, InW), *Jan Miazga bojar* (Zuz, InW).

[**Janusz**], **Januszek** (im. powstało jako forma zdrobniała od *Jan*) GrzSI 167: *Januszek z Kałęczyna* (Toń, InW).

[**Jeronim**]/**Jaronim**, **Jarosz** (: grec., od słów *hierós* 'święty, poświęcony bóstwu' i *ónyma* (*ónoma*) 'imię', przejęte do łaciny jako *Hieronimos*, w dawnych źródłach polskich zapisywane też jako *Jaronimus*) Mallm 251; GSI 148: *Jarosz Wasilewski kuszniarz* (Sok, InS), *Jaronim Rogowiec* (Sok, InS), *Jarosz Gumienik* (Kup, InS).

Jerzy, **Jurek** (: grec. *Geórgios* od *geórgios* 'rolnik'; łac. *Georgius*) Mallm 251-3: *Jerzy Ortlów piernikarz* (Węg, InW), *Jerzy Szot* (Węg, InW), *Jurek Czeczoth szwiec* (Sok, InS), *Jurek Kabat* (Sok, InS), *Jurek Przystupczyk* (Sok, InS).

⁹ Formy *Jacek*, *Jacko* mogą też być pochodne od grec. *Hyákinthos*, łac. *Hyacinthus*, *Iacinthus*, pol. *Hiacynt*, ale też od *Jacenty*. Imię to w postaci *Jac(z)ek* || *Jac(z)ko*, *Jacko* poświadczają już wprawdzie źródła staropolskie, ale znane jest ono bardziej dopiero od XVII wieku (Mallm 1994: 236, 240; GrzSI 2004: 147-148, 163).

Jędrzej (zob. *Andrzej*): *Jędrzej Chwiecik* (Sok, InS), *Jędrzej Banasik wódarz wolny* (Kup, InS), *Jędrzej Jajczyk* (Ząb, InS), *Jędrzej Kapik* (Węg, InW), *Jędrzej Słowikowski* (Węg, InW), *Jędrzej Łojek* (Borz, InW), *Jędrzej Żychowic* (Ruch, InW), *Jędrzej Borzymek* (StW, InW), *Jędrzej Kąsczyk* (StW, InW), *Jędrzej Wikiel z bracią* (Toń, InW), *Jędrzej Deszczyk syn Bartoszew* (War, InW), *Jędrzej Rokitka leśnik* (Jart, InW), *Jędrzej Żurczyk* (Zuz, InW);

Józef (: hebr. *Jōsēph* lub *Jehōsēph* ‘niech (Bóg) pomnoży’; biblijny Józef jest synem Jakuba i Racheli)¹⁰ GSI 174-5: *Józef Miecznik* (Sok, InS).

[**Kaliks**]¹¹, **Kalisz**, **Kaliczty** (: łac. *Callistus/Calixtus*, z grec. *kállistos*, por. też łac. *calix* ‘kielich’) Mallm: 257: *Kaliczty Pobikrowski* (Sok, InS), *Kalisz Łazowski* (Węg, InW), *Kalisz Przybyłowski skrzypek* (Węg, InW).

[**Klemens**], **Klimek** (: łac. cogn. *Clemens*, od *clemens*, -ntis ‘łagodny, spokojny, cichy’) Mallm 259-60: *Klimek Łapka* (Sok, InS), *Klimek* (Toń, InW), *Klimek Stanek* (Toń, InW).

Krzysztof (: łac. *Christophorus*, z grec. *Christóphoros* ‘niosący Chrystusa’) Mallm: 266: *Krzysztof Halicki* (Sok, InS), *Krzysztof Dusza* (Węg, InW), *Krzysztof Ledwoszek* (Węg, InW), *Krzysztof Łaszczyk* (Toń, InW).

[**Leonard**], **Lenart** (: im. łac.-nm. od łac. *leo* ‘lew’ > strwnm. *lēvo* i stwnm. *hart* ‘mocny, dzielny’, nwnm. *Leonhard*, *Lehnhard*, *Lehnert*, przejęte do łaciny jako *Leonardus*) Mallm 269: *U Mryze Lenart* (Węg, InW).

Łazarz (: hebr. ‘*eli’āzār* ‘Bóg wspomógł’, grec. *Lazaros*, łac. *Lazarus*) Mallm 272: *Łazarz Onyszkowicz* (Węg, InW).

Łukasz (: łac. *Lucanus* ‘pochodzący z Lukanii’ z grec. przyrostkiem -as) Mallm 273: *Łukasz Dalnopolec* (Sok, InS), *Łukasz Smoła* (Sok, InS), *Łukasz Sopieli* (Kup, InS), *Łukasz Paskowiec* (Przez, InS), *Łukasz Dedkow syn* (Ząb, InS), *Łukasz Balik* (Węg, InW), *Łukasz Łazowski* (Węg, InW).

Maciej, **Maciek**, **Maćko** (: hebr. *Mattanjah(ū)* ‘dar Jahwe’; grec. *Matthias*, *Matthaios*, *Mattaios*; łac. *Matthias*, *Matthaeus*) Mallm: 274-7¹²: *Maciej Chęcik* (Węg, InW), *Maciej Klepacki* (Węg, InW), *Maciej Bartosz* (Borz, InW), *Maciej Polak* (Ruch, InW), *Maciej Rusinek* (Ruch, InW), *Maciej Kałuski* (StW, InW), *Maciej Legatek* (War, InW), *Maciej Czołpa* (Jart, InW), *Maciej Skierdzik* (Ząb, InS), *Maciej Sap* (Zuz, InW), *Maćko Kosowiec* (Sok, InS), *Maćko Zaimalik* (Sok, InS), *Maćko Moskalik* (Kup, InS), *Maćko Wachowic* (Przez, InS), *Maćko Szelażek* (Toń, InW).

Marcin (: od łac. cogn. *Martinus*, a to od im. rzymskiego boga Marsa, łac. *Mars*, Dop. *Martis* przez dodanie złożonego przyr. -inus) Mallm: 279-80): *Marcin Ci-*

¹⁰ Imię *Józef* w identyfikacjach Polaków wystąpiło tylko jednokrotnie i zarejestrowane jest w inwentarzu Sokołowa, natomiast kilka notowań tego imienia pojawia się w inwentarzu Węgrowa wśród nazwań Żydów.

¹¹ Postać tego imienia *Kalisz*, która wystąpiła w źródłach, może być także pochodna od scs. im. *Kalists* – odpowiednika polskiego *Kaliks* (Mallm 1994: 257). Te wschodnio-słowiańskie odniesienia dodatkowo może potwierdzać zacytowany ze źródeł przykład *Kalisz z Rusi* (zob. p. 2. 2.).

¹² Imię *Maciej*, pochodzenia hebrajskiego, ma etymologię wspólną z imieniem *Mateusz*. Określa się więc te dwa imiona jako synonimiczne (zob. Mallm 1994: 274-277). W analizowanych źródłach można obserwować ich stopniowe wyodrębnianie się jako oddzielnych imion, ale nie jest to jeszcze w pełni wyraziste. Imię *Mateusz* w tej podstawowej dziś postaci występuje w źródle tylko jednokrotnie w mieście, a *Maciej*, *Maciek*, *Maćko* najczęściej na wsi, w mieście zaś rzadko, natomiast *Matys* częste i w mieście, i na wsi oraz *Matias* sporadyczne, tylko na wsi, por. hasło *Mateusz* i *Matys*.

chowlaz (Węg, InW), *Marcin Gbur* (Węg, InW), *Marcin Błoński leśnik* (Borz, InW), *Marcin Biskup z Ruchnej* (Ruch, InW), *Marcin Gręda* (StW, InW), *Marcin Sobota* (StW, InW), *Marcin Wikiel* (Toń, InW), *Marcin Knapik* (Jart, InW), *Marcin Serwatka komornik* (Zuz, InW), *Marcin Kuchta szwiec* (Sok, InS), *Marcin Drgicz* (Kup, InS), *Marcin Glen* (Przeź, InS), *Marcin Piórek* (Ząb, InS).

Marek, Marko (: łac. im. *Marcus*, od im. rzymskiego boga wojny *Mars*, *Martius*, przejęte do grec. jako *Mārkos*) Mallm 280: *Marek Dudek* (Węg, InW), *Marko Banasyk* (Kup, InS).

Marian (: od łac. cogn. *Marianus*, a ten od nazwy rodowej *Marii* lub od im. *Marius*, GrzSI 232: *Marian Nosek* (Toń, InW).

Mateusz: zob. *Maciej*: *Mateusz Mroczkowski starosta wegwrowski* (Węg, InW).

Matys, Matias: zob. *Maciej*: *Matys Ciemięga* (Węg, InW), *Matys Mameczyk* (Węg, InW), *Matys Boryski* (Sok, InS), *Matys Tyma* (Ruch, InW), *Matys Kukawka* (StW, InW), *Matys Ostaś* (Toń, InW), *Matys Nowoszek* (Jar, InW), *Matys Krajczyk bojar* (Zuz, InW), *Matys Kokozka* (Wol, InW), *Matias Nosalik* (Ruch, InW), *Matys Gębus* (Kup, InS).

[**Melchior**], **Malcher** (: hebr. *melki-or* ‘król (Bóg) jest moją światłością’, w języku nm. różne warianty tego imienia, w tym *Malcher*) Mallm 282-3: *Malcher Lipka* (Jart, InW).

Michał, Michalek (: hebr. *mīkhā’ēl* ‘któż jest jak Bóg’, grec. *Michail*, łac. *Michael*) Mallm 284-5: *Michał Szymanczyk* (Węg, InW), *Michalek* (Węg, InW), *Cybulka Michał* (Węg, InW), *Michał Drygala* (Ruch, InW), *Michał Hajduk* (StW, InW), *Michał Policzyk* (Ząb, InS), *Michał Zabiegły* (Ząb, InS).

Mikołaj (: grec. *Nikólaos*, od *nike* ‘zwycięstwo’ oraz *laós* ‘lud’, łac. *Nikolaus*) Mallm 285-90: *Mikołaj Jewik Wioleszka piekarz* (Węg, InW), *Mikołaj Kiczka postrzygacz* (Węg, InW), *Mikołaj Rubiszyk* (Węg, InW), *Mikołaj Balkowiec* (Sok, InS), *Mikołaj Dryla* (Borz, InW), *Mikołaj Baranek* (Ruch, InW), *Mikołaj Gębus* (Kup, InS), *Mikołaj Liszka* (Toń, InW), *Mikołaj Strupek* (Zuz, InW).

Paweł (: łac. *Paullus* od *paulus* ‘mały, niski’, przejęte do greki jako *Paūlos*) Mallm 303-5: *Paweł Czubkoic* (Sok, InS), *Paweł Gliński wójt* (Sok, InS), *Paweł Bujko* (Węg, InW), *Paweł Gawrysik* (Węg, InW), *Paweł Kisiel* (Kup, InS), *Paweł Oniszczyk* (Bał, InS), *Paweł Kołodziej* (Ruch, InW), *Paweł Krotysz* (Toń, InW).

Piotr, Piotrek (: grec. *Pétros* od *pétra* ‘skała, opoka’ i/lub *pétros* ‘kamień’, przejęte do łac. jako *Petrus*) Mallm 306-10; GSI 270-1: *Piotr Cecelik* (Sok, InS), *Piotr Dębski* (Sok, InS), *Piotr Karnicki* (Węg, InW), *C(z)erskiego Piotrek bahwierz* (Węg, InW), *Piotr Jagielka* (Borz, InW), *Piotr Grzebienik* (Jart, InW), *Piotr Socik* (Kup, InS), *Piotr C(z)ajka* (Przeź, InS), *Piotr Miszcz* (Ruch, InW), *Piotr Tracz* (StW, InW), *Piotr Adamczyk z bracią* (Toń, InW), *Piotr Królik* (War, InW).

Prokop (: łac. *Procopius* z grec. *Prokópios* od *prokopé* ‘posuwanie się, postęp’ lub *prokópos* ‘przygotowany, gotowy do walki’, Mallm: 313; GSI: 272): *Prokop Dziegiarcz* (Sok, InS).

[**Radosław, Radomir, Radek**] (złożone imię słowiańskie z pierwszym członem *Rad-*) MalSNO 73: nazwa żeńska *Radkowa wdowa* (Sok, InS).

Samuel (: hebr. Šēmū'ēl od *shemu* 'imię', przejęte do greki i łaciny) Mallm 321: *Samuel Borzycki wójt* (Węg, InW).

[**Serafin**]/**Sarafin** (: grec. im. *Serafim* z hebr. *s'ērāphim* 'płonący, palący' od czas. *serāf* 'palić', przejście *-im > -in*) Mallm 322; GSI 292: *Sarafin Suchodolec* (Sok, InS).

[**Sebastian**], **Sobestian**, **Sobek**, **Sobiech**¹³ (: grec. *sebastós* 'czcigodny, dostojny; święty; znakomity', łac. *Sebastianus* z przyr. *-ianus*) Mallm 321-2: *Sobestian Błaszczyk krawiec* (Sok, InS), *Sobek Błaszczyk* (Sok, InS), *Sobiech Przybylik* (Kup, InS), *Sobiech Lebież grabarz* (Węg, InW), *Sobiech Podziennik* (Węg, InW), *Sobiech Kobyłka* (Ruch, InW).

Stanisław, **Staniek**, **Staś** (złożone im. słow. z pierwszym członem *Stan-*) MalSNO 74: *Stanisław Brzóska* (Węg, InW), *Stanisław Gaj* (Węg, InW), *Stanisław Szeląg kupiec* (Węg, InW), *Stanisław Marzec* (Borz, InW), *Stanisław Rzemieniewski* (Groch, InW), *Stanisław Białuszek* (Jart, InW), *Stanisław Durczyński* (StW, InW), *Stanisław Jarczyk* (StW, InW), *Stanisław Klimek* (Toń, InW), *Stanisław Dalczyk* (Ruch, InW), *Staniek Jetoszek* (Ruch, InW), *Staniek Trzaska* (Toń, InW), *Staniek Barczyk* (War, InW), *Staniek Kopaczyk* (Zuz, InW), *Staś Fandzik* (Sok, InS), *Staś Wochnik* (Sok, InS), *Staś Trebliński* (Kup, InS), *Staś Legatek* (War, InW), *Staś Popcik* (War, InW), *Staś Prusak* (Ząb, InS).

Stefan (: grec. *Stéphanos* od *stéphanos* 'wieniec, korona', przejęte do łac. *Stephanus*) Mallm 325-6: *Stefan Michalik* (Sok, InS).

[**Sulisław**, **Sulek**] (złożone im. słow. z pierwszym członem *Sul(i)-*) MalISN 75: nazwa żeńska *Zaimałowa Sulkowa* (Sok, InS).

Szczepan (por. im. *Stefan*; w polszczyźnie *Szczepan* jest starszą adaptacją tego imienia) Mallm 325-6: *Szczepan Klimczyk* (Węg, InW), *Szczepan Robak* (Węg, InW), *Szczepan Luszczanin* (Sok, InS), *Szczepan Przygodzki* (Sok, InS).

Szczęsny (od *szczyćście*, *szczyćśliwy*; im. uważane jako pol. odpowiednik semantyczny im. *Feliks* od łac. cogn. *Felix*, a to od łac. *felix* 'urodzajny, żyzny; szczęśliwy, błogi') Mallm 215: *Szczęsny Cecelik* (Sok, InS), *Szczęsny Mistiuczyk* (Sok, InS), *Szczęsny Słodki* (Węg, InW), *Szczęsny Misiak* (Ruch, InW), *Szczęsny Zajac* (Ruch, InW), *Szczęsny Banasik* (Ząb, InS).

Szymon/Symon/Syman (: hebr. *šim'ōn* od *šāma* 'słuchać' + suf. *ōn*; im. teoforyczne, może od *sāma* '-ēl lub *sāma*-jāh 'Bóg wysłuchał', grec. *Simon/Simōn/Semōn*, łac. *Simeon, Simon*) Mallm 326-7: *Szymon Garbacz* (Węg, InW), *Szymon Klimkowicz* (Węg, InW), *S(z)ymon Klimkow* (Ruch, InW), *Szymon Krzysik* (War, InW), *Szymon Skonieczny* (Jart, InW), *Syman Kawczyk Kisielowski* (Sok, InS), *Syman Tchorznicki* (Sok, InS), *Symon Staśkowic* (Przeź, InS), *Symon Urbanik* (Przeź, InS).

Tomasz, **Tomek** (: aram. *toma* 'bliźniak', łac. *Thomas*) Mallm 332-3: *Tomasz Smolik* (Sok, InS), *Tomasz Grala* (Węg, InW), *Tomasz Ostaszowicz* (Węg, InW), *To-*

¹³ Można tu dopuścić także dwuczłonowe imię rodzime *Sobiesław* z pierwszym członem zaimkowym *Sobie-* i drugim *-sław* od rzeczownika *sława*. Fonetyczna postać omawianego imienia *Sobestian*, o greckim pochodzeniu, może być także skutkiem upodobnienia go do pierwszego członu wspomnianego imienia rodzimego (por. Mallm: 322, zob. też MalSNO: 74). Występowanie w źródłach form zdrobniałych *Sobek* i *Sobiech* utrudnia więc jednoznaczną interpretację tego typu imion.

masz Jagielka (StW, InW), Tomasz Słodki (Jart, InW), Tomasz Krajko bojar (Zuz, InW), Tomek Kielko (Borz, InW), Tomek Dorn (Ruch, InW), Tomek Trelik (StW, InW), Tomek Bąbala (Toń, InW), Tomek Mozyrek (War, InW).

Tyburc(z)jy (: łac. *Tiburtius* ‘należący do Tiburtusa’ – legendarnego założyciela miasta Tibur, dziś Tivoli w okolicach Rzymu) Mallm 334: *Tyburcy kramarz* (Węg, InW).

[**Tymoteusz**], **Tymos** (: grec. *Tymóteos*, od *timé* ‘cześć’ i *theós* ‘Bóg’; łac. *Timotheus*) Mallm 335: *Tymos Cecel* (Sok, InS), *Tymos Kosowiec* (Sok, InS).

Urban (: łac. cogn. *Urbanus* od *urbanus* ‘miejski; mieszkaniec miasta, zwłaszcza Rzymu’) Mallm 336: *Urban Gralik* (Węg, InW).

Wach¹⁴ (forma skrócona od imion na *Wa-* różnego pochodzenia, np. *Wawrzyniec*, *Wacław* itp.) Mallm 337-40; MaLSNO 21, 26, 31: *Wach Arasimik kuszniarz* (Sok, InS), *Wach Cholewa* (Sok, InS), *Wach Grzebiańczyk* (Węg, InW), *Wach Grzebionek* (Węg, InW), *Wach Pilch* (Ruch, InW), *Wach Rożek* (Ruch, InW), *Wach Bleddek* (Toń, InW), *Wach Legatek* (War, InW).

Walenty, Walko (łac. cogn. *Valentinus* od etn. *Valens*, -*tis* lub od cogn. *Valentius*) Mallm 338: *Walenty Dmowski* (Węg, InW), *Walenty Piecek Popcik* (Węg, InW), *Walenty Sokolek* (Borz, InW), *Walenty Jarczyk* (StW, InW), *Walenty Spel z bracią* (StW, InW), *Walenty Dąbek* (Toń, InW), *Walenty Piecek z Warchoła* (War, InW), *Walenty Jambrożyk* (Sok, InS), *Walenty Młóżewski* (Sok, InS), *Walko Wysocki* (Sok, InS), *Walenty Suchodolec* (Kup, InS).

Wawrzyniec (: łac. cogn. *Laurentius* od nazwy miejscowej *Laurentum*; im. przejęte przez polszczyznę za pośrednictwem czes. *Vavřinec*) Mallm 339-40: *Wawrzyniec Kopeć* (Sok, InS), *Wawrzyniec Mikłaszewicz* (Sok, InS), *Wawrzyniec Kobuski* (Węg, InW), *Wawrzyniec Sikorski prasol* (Węg, InW), *Wawrzyniec Borzycki leśnik* (Borz, InW), *Wawrzyniec Rusinek* (Borz, InW), *Wawrzyniec Kielko* (Kup, InS), *Wawrzyniec Baran* (StW, InW), *Wawrzyniec Gądek* (Toń, InW), *Wawrzyniec Wypuła* (War, InW), *Wawrzyniec Skoniecznik* (Jart, InW), *Wawrzyniec Sap komornik* (Zuz, InW).

Wojciech, Wojtek (: czes. *Vojtěch*; złożone imię słowiańskie z pierwszym członem *Woj-*) Mallm 345; MaLSNO 78¹⁵: *Wojciech Niedźwiecki* (Sok, InS), *Wojciech Błoński* (Węg, InW), *Wojciech Trzciniński* (Węg, InW), *Wojciech Jagielka* (Borz, InW), *Wojciech Kędziora* (Ruch, InW), *Wojciech Myszka* (StW, InW), *Wojtek Szeląg* (Toń, InW), *Wojtek Chrupek* (War, InW), *Wojtek Pulik* (Jart, InW), *Wojtek Włodarczyk* (Przeź, InS), *Wojtek Oginczyk* (Zuz, InW).

[**Zenon**], **Zienko**¹⁶ (: grec. łac. *Zeno*, *Zenon*) Mallm 348; SHNOB II 200: *Zienko Hacik* (Węg, InW).

¹⁴ Imię *Wach* może być skróceniem od różnych imion na *Wa-*, zarówno rodzimych, słowiańskich, np. *Warcisław*, *Wacław* jak i chrześcijańskich, przyswojonych przez polszczyznę w średniowieczu, np. *Walenty*, *Wawrzyniec*, również od wsl. imion typu *Wasył* lub *Iwan*. Z tego względu wyróżniam także postać skróconą *Wach* jako hasłową jednostkę imienniczą ze względu na częstotliwość jej występowania w źródłach.

¹⁵ Łacińskimi odpowiednikami imienia św. Wojciecha, z pochodzenia Czecha, są *Adalbertus* i *Albertus* (Mallm: 345).

¹⁶ Jednoznaczna interpretacja tego imienia jest utrudniona, jeśli w zapisie źródłowym mamy tylko formę zdrobniałą lub skróconą. Tak jest w przypadku formy *Zienko*, która może być także zdrobnieniem wschodnio-słowiańskiego imienia *Zinowij* jako odpowiednika polskiego imienia *Zenon* (por. SHNOB II 200).

[**Zygmunt**], **Zych** (: stwnm. *Sigismund*, *Segemund* od germ. **Sigis-* ‘zwycięstwo’ i germ. **mun*do, stwnm. *munt* ‘obrona, ochrona’) Mallm 347-8: *Zych Popielik* (Sok, InS).

Pośród wymienionych wyżej imion w grupie najczęstszych w analizowanych źródłach znalazły się następujące: *Jan* (239), *Stanisław* (164), *Wojciech* (129), *Matys* (109), *Adam* (89), *Jakub* (71), *Maciej* (64), *Andrzej* (60), *Marcin* (55), *Mikołaj* (55), *Jędrzej* (52), *Paweł* (46), *Tomasz* (40), *Piotr* (38), *Bartosz* (35), *Wawrzyniec* (35), *Grzegorz* (33), *Walenty* (29), *Szymon* (24), *Lukasz* (23), *Michał* (17), *Jerzy* (10), *Krzysztof* (10) – łącznie 23 imiona, natomiast jednokrotnie wystąpiło 16 imion: *Balcer*, *Florian*, *Gabriel*, *Janusz*, *Józef*, *Łazarz*, *Marian*, *Mateusz*, *Melchior*, *Prokop*, *Radek*, *Serafin*, *Sulek*, *Tyburcy*, *Zienko* [*Zenon*], *Zygmunt*. Pozostałe imiona mają kilkakrotne identyfikacje w tekście od 2 do 9 wystąpień. Wśród najpopularniejszych imion Polaków znalazły się dwa o charakterystyce językowej rodzimej, słowiańskiej: *Stanisław* i *Wojciech*. Imiona te należą do częstych także w późniejszych wiekach w różnych grupach społecznych Polaków¹⁷.

2.2. Imiona o charakterystyce językowej wschodniosłowiańskiej

Imiona chrześcijańskie, które zostały w przeszłości przyswojone przez cerkiew prawosławną obejmują w analizowanych źródłach zbiór 38 jednostek językowych. Podają je, podobnie jak imiona o polskiej charakterystyce językowej, w kolejności alfabetycznej.

[**Aleksy**], **Oles(z)ko** (: cerk. *Aleksiej*) Mallm 179-81; SHNOB I 270: *Olesko Kowalczyk Zabuski* (Kup, InS).

Artym, **Jartim** (: grec. *Artemios* ‘należący do bogini Artemis’, cerk. *Artema*, *Artemij*) Mallm 188-9; SHNOB I 19: *Jartim Bajka* (Sok, InS).

Choma (: wsł. *Choma/Homa*, cerk. *Foma*, zob. *Tomasz*) Mallm 332-3; SHNOB I 53: *Choma Bąk* (Sok, InS), *Choma Rogowiec* (Sok, InS).

Chwiedor, **Chwedko/Chwiedko/Chwietko**, **Chwiec** (: wsł. *Chwiedor*, cerk. *Fieodor*) Mallm 330-1; SHNOB I 58: *Chwietko Czekanowiec* (Sok, InS), *Chwietko Hleb* (Sok, InS), *Chwietko Mistiuczyk* (Sok, InS), *Chwietko Sidorczyk* (Sok, InS), *Chwiec Nowosielski* (Sok, InS), *Chwedko Mogielnicki* (Kup, InS), *Chwiedko Oleskowiec* (Przeź, InS).

Daniło, **Daniłko** (: cerk. *Daniil*), zob. *Daniel*; Mallm 206-207; SHNOB I 71: *Daniłko* (Węg, InW), *Daniło Wysocki* (Sok, InS), *Daniło Chwiedorczyk* (Kup, InS).

Demian (wsł. *Demian*, cerk. *Damian*) Mallm 205-6; SHNOB I 73: *Demian* (Kup, InS).

[**Dymitr**], **Dmitrz** (wsł. *Dymitr*, *Dmit(er)*, cerk. *Dimitrij*) Mallm 210; SHNOB I 75: *Dmitrz Zanik* (Kup, InS).

¹⁷ Pisałam o tym w studium poświęconym imionom polskich właścicieli ziemskich w XIX wieku z terenu dawnej guberni siedleckiej. Wśród imion męskich *Stanisław* i *Wojciech* plasują się w górnym rejestrze, jeśli chodzi o częstość ich występowania w dokumencie *Spis majątków ziemskich guberni siedleckiej*, sporządzonym w 1846 roku. Dodam, że również imię *Jan* w cytowanym źródle z I połowy XIX wieku zajmuje pierwsze miejsce pod względem częstości występowania wśród ówczesnego ziemiaństwa, czyli podobnie jak w źródle z 1621 roku, obejmującym przede wszystkim imiona mieszczan i chłopów oraz nieliczne tylko imiona szlachty (Gardzińska 2006: 129).

[**Fadej**], **Fadziej**, **Fada** (: wsł. *Fadej*, *Chadej*) Mallm 329: *Fada Arasim* (Sok, InS), *Fadziej Szwiec od rzemiosła* (Sok, InS).

Fandiej¹⁸, **Fandzik**: *Fandiej Strukow* (Sok), *Fandzik* (Sok, InS).

Harasim/Arasim (: cerk. *Gierasim*) Mallm 224; SHNOB I 108: *Harasim Sikorski* (Węg, InW), *Arasim Pawłowic* (Sok, InS), *Arasim Paskoic* (Sok, InS), *Harasim Pupczyk* (Ząb, InS).

Hawryło/Awryło (wsł. *Hawryło*, cerk. *Gawriił*) Mallm 223; SHNOB I 110: *Awryło Czerniuga* (Sok, InS), *Awryło Łysik* (Sok, InS), *Awryło Sterka* (Kup, InS), *Hawryło Dedkow syn* (Ząb, InS).

Hleb (: cerk. *Gleb*) Mallm 226-7; SHNOB I 111: *Hleb* (Sok, InS).

Hryn, **Hryc** (: *Hrihorij*, cerk. *Grigorij*), zob. *Grzegorz*; Mallm 228-30; SHNOB I 117: *Hryn Arasimik* (Sok, InS), *Hryn Choroszyk* (Sok, InS), *Hryn Korc(z)ewiec* (Sok, InS), *Hryn Paluchoic* (Sok, InS), *Hryc Młożewiec* (Sok, InS).

Ihnat (wsł. *Ignat*, *Ichnat*, cerk. *Ignatij*) Mallm 238; SHNOB 110: *Ihnat Bałkowiec* (Sok, InS), *Ihnat Gryczenik* (Sok, InS).

Iwan (: cerk. *Ioann*) Mallm 243; SHNOB I 122: *Iwan Lebedź* (Węg, InW), *Iwan Ostasik* (Węg, InW), *Iwan Rusin* (Węg, InW), *Iwan Dobrohost* (Sok, InS), *Iwan Hohubczyk* (Sok, InS), *Iwan Telak* (Sok, InS), *Iwan Nowosielczyk* (Kup, InS), *Iwan Skrzyszewiec* (Kup, InS), *Iwan Sterka* (Kup, InS), *Iwan Hrusza* (Bał, InS), *Iwan Jakubik* (Bał, InS), *Iwan Soroka* (Bał, InS), *Iwan Dmitryk* (Ząb, InS), *Iwan Pierzchała* (Ząb, InS).

Jarmola (: cerk. *Jermolaj*) Mallm 251; SHNOB I 132: *Jarmola D(z)iegiarcz* (Sok, InS).

Kalina (: cerk. *Kallinik*) Mallm 257; SHNOB 144: *Kalina Zatkalo* (Sok, InS).

Kalisz (: cerk. *Kallist*, *Kallistrat*) SHNOB I: 145: *Kalisz z Rusi* (Węg, InW).

Makar (: cerk. *Makarij*) SHNOB I 222: *Makar Sawczyk* (Bał, InS).

Miszko/Misko (: cerk. *Michaił*), zob. *Michał*; Mallm 290; SHNOB 235: *Mis(z)ko Maciejczyk* (Sok, InS), *Mis(z)ko Saczyk* (Kup, InS), *Mis(z)ko Chrostek* (Ząb, InS).

Naum (: cerk. *Naum*) SHNOB I 258: *Naum* (Zęb, InS).

[**Nazar**] **Nazarech** (: cerk. *Nazarej*) Mallm 294, SHNOB I 258: *Nazarech Onaszko* (Węg, InW).

[**Niestor**] (: cerk. *N(i)estor*) Mallm 294-5; SHNOB 262: nazwa żeńska *Niestorowa wdowa* (Sok, InS).

Omelian (: cerk. *Jemielian*) Mallm 299; SHNOB 273: *Omelian Kubiak* (Kup, InS).

[**Onis**], **Onisko** (: cerk. *Onisij*) SHNOB I 274-5: *Onisko Stary* (Bał, InS).

[**Opanas**], **Oponas**, **Panas** (: cerk. *Afanasij*) SHNOB I 276: *Oponas Szwiec* (Sok, InS), *Panas Paluchowiec* (Sok, InS).

Ostap (: cerk. *Jewstafij*) SHNOB I 278: *Ostap Dobrohost* (Sok, InS), *Ostap Żyłka szwiec* (Sok, InS), *Ostap Tomilik* (Kup, InS).

¹⁸ Może od pierwszego członu im. złożonego *Fanisław* (Krpd 1366, SSNO II: 27; NCh: 123) lub od *Fan* < *Stefan* (NG: 45) albo od wsł. *Ofanasyj* (Mallm: 326) lub kontaminacja z imieniem wsł. *Fadej*.

Panel (: *Pankracy, Pantale(j)mon, Opanas*) MaIm 302; SHNOB II 14: *Panel Drygała* (Sok, InS).

Sak (: strus. *Isak, Isakij*) SHNOB II 82: *Sak Żyłczyk* (Sok, InS), *Sak Kapusta* (Kup, InS), *Sak Prokopik* (Kup, InS).

[**Samojło**], **Samko** (: cerk. *Samuil*) SHNOB 83: *Samko Repko* (Sok, InS).

Sawa (: cerk. *Sawwa*) SHNOB II 87; MaIm 321: *Sawka Stary* (Bał, InS).

Sidor (: cerk. *Isidor*) MaIm 239, SHNOB 89: *Sidor* (Sok, InS), *Siemiuta z Sidorem* (Sok, InS), *Sidor Rogowiec tenże od kołodziejstwa* (Sok, InS), *Sidor Szwiec* (Sok, InS), *Sidor Tyryska szwiec* (Sok, InS), *Sidor leśnik* (Kup, InS).

Siemion, Sienko (: cerk. *Simieon*) MaIm 326-7; SHNOB II 92: *Siemion Bancik* (Sok, InS), *Sienko Bartkowiec Haliczka* (Sok, InS), *Siemion Jakubik* (Bał, InS), *Siemion Litwin* (Kup, InS), *Sienko Uszko* (Ząb, InS).

[**Siezień**], **Siezio** (: cerk. *Sozont*) SHNOB II 95: *Siezio Hrymalka piekarz* (Sok, InS).

Steczko (: cerk. *Stiefan*) MaIm 326; SHNOB 114: *Steczko Kalinik* (Sok, InS), *Steczko Mistiuczyk* (Sok, InS), *Steczko Telak* (Sok, InS).

Taras (: cerk. *Tarasij*) MaIm 329; SHSNO 141: *Taras Rogowiec* (Sok, InS), *Taras Woźny* (Ząb, InS).

[**Wasył**], **Waśko** (: cerk. *Wasilij*) MaIm 196; SHNOB 163: *Waśko Brychcik* (Węg, InW), *Waśko Czekanowiec* (Sok, InS), *Waśko Oniskowienic* (Sok, InS), *Waśko Siezik* (Sok, InS), *Waśko Postawik* (Kup, InS).

Wołos (: cerk. *Własij*) SHNOB II 182: *Wołos Płaczyk* (Sok, InS), *Wołos Chwiedorczyk* (Kup, InS), *Wołos Karakula* (Kup, InS).

Wśród najczęstszych imion o charakterystyce językowej wschodniosłowiańskiej znajdują się następujące: *Iwan* (32), *Wasył* (31), *Siemion* (14), *Hryhoryj* (12), *Chwiedor* (11), *Hawryło* (9). Pozostałe imiona w tej grupie mają frekwencję poniżej dziewięciu wystąpień, kilka z nich wystąpiło tylko jednokrotnie. Są to: *Aleksy*, *Artemij*, *Demian*, *Dymitr*, *Hleb*, *Jarmola*, *Kallinik*, *Makar*, *Naum*, *Nazarej*, [*Niestor*], *Omelian*, *Onis*, *Panel*, *Samojło*, *Sawa*. Imiona o charakterystyce językowej wschodniosłowiańskiej, jak również niektóre nazwiska, w zdecydowanej większości występują w inwentarzu Sokołowa i okolicznych wsi (Bałki, Kupientyn i Ząbków), należących do majątności sokołowskiej. Pojawiają się one również, ale z mniejszą częstością występowania, w spisach ówczesnych mieszkańców Węgrowa. Warto zaznaczyć, że w opisach obydwu tych miast zawartych w inwentarzach z 1621 roku występuje urbanonim *Ruskie Miasto*. Nazywa on, zgodnie ze swoją funkcją w nazewnictwie miejskim, jeden z elementów wewnętrznego zorganizowania przestrzeni miejskiej, ale sygnalizuje zarazem zróżnicowanie etniczne mieszkańców tych miast, które wynika z charakteru osadnictwa na tych terenach w dawnych wiekach (por. SokPodl 2006, passim; Węgrów 1991, passim).

2.3. Imiona Żydów

Jako trzecią grupę wyróżniam imiona Żydów. Wśród nich występują głównie imiona starotestamentowe i ich modyfikacje w jidysz oraz nieliczne imiona pochodzące

nia germańskiego¹⁹. Analizowane źródła zawierają 28 imion męskich noszonych przez Żydów. Niektóre z imion biblijnych w takiej samej postaci językowej powtarzają się zarówno w identyfikacjach Polaków, jak i Żydów. Są to: *Abram*, *Dawid*, *Jakub*, *Józef* i *Samuel*. Podobnie jak imiona o charakterystyce językowej polskiej czy wschodniosłowiańskiej również imiona identyfikujące Żydów występują w formach podstawowych lub w postaci zdrobnień i skrótów, nierzadko w postaci hybrydalnej z przyrostkami słowiańskimi. Najczęściej jest to formant -ko, tak jak w zdrobnieniach *Arczko*, *Calko*, *Lewko*, *Moszko*, *Zelko*²⁰.

Oto imiona noszone przez Żydów, zarejestrowane w analizowanych źródłach:

Aaron, **Arczko** (: hebr. *Ahārōn*, łac. *Aaron*)²¹ AbrIm 384: *Moszkowa Izraelkowa z synem Aaronem* (Węg, InW); *Arczko syn Żelka Abramowicza* (Węg, InW).

Abram, zob. im. *Abram*, p. 2. 1.: *Abram Pozny* (Węg, InW); *Abram Ślepy* (Węg, InW); *Abram Bokowicz* (Węg, InW); *Abram Mojżeszowej zięć* (Węg, InW).

[Ajzyk]/Chajzyk/Ejzyk (: hebr. *jishak* ‘oby [Bóg] się uśmiechnął’, bibl. im. *Izaak*) AbrIm 405: *Chajzyk Kaldunow* (Węg, InW); *Ejzyk Zajęcowa zięć* (Węg, InW).

[Baruch], **Boruch** (: hebr. *bārūk*, ‘błogosławiony; wielbiony’, im. bibl. *Baruch*) AbrIm 389: *Boruch* (Węg, InW).

Ber (: stwnm. *bēro* ‘niedźwiedź’ lub śrwnm. *bēr* ‘ts’)²² NG 15-6: *Ber Cybulkow zięć* (Węg, InW).

[Calel/Cale], **Calko** (: hebr. *besale’el* ‘w cieniu Boga’, im. bibl. *Besaleel*) AbrIm 391: *Calko i zięciow jego dwa* (Węg, InW).

Chaim (: hebr. *hajjim* ‘życie’) AbrIm 392: *Chaim Salamonow* (Węg, InW), *Chaim Duda* (Węg, InW).

Cherubin (: akad. *karabu* ‘błogosławić’ > hebr. *kērūb*, l. mn. *kērūbīm*, łac. *Cherubim*) Mallm 203: *Cherubin z bratem* (Węg, InW), *Cherubin Grot* (Węg, InW).

Dawid, zob. im. *Dawid*, p. 2. 1.: *Dawid Żyd* (Sok, InS), *Dawid Jeownin* (Węg, InW), *Dawid Momotowicz* (Węg, InW), *Dawid co był arendarz* (Węg, InW).

[Enoch], **Encho** (: hebr. *chănōkh* ‘uświęcony; pełen poświęcenia’, im. bibl. *Enoch*) AbrSENŻB 109: *Encho Boruchowicz rzeźnik* (Węg, InW).

[Harcko]/Charcko (por. im. jid. *Herc*, *Gerc*, por. śrwnm. *herz* ‘serce’; ‘śmiały, odważny’) AbrSENŻB 124; NG 102: *Charcko* (Węg, InW).

[Herszko]/Cherszko (im. jid. *Hersz* < ap. nm. *Hirsch* ‘jelen’ AbrIm 403: *Cherszko* (Węg, InW).

[Iczhak, Icek], **Idzko** (zob. *Ajzyk*): *Idzko Czarny* (Węg, InW).

¹⁹ Na temat nazewnictwa osobowego Żydów na wschodnich terenach Rzeczypospolitej zob. m.in. prace Zofii Abramowicz (AbrIm: 1993; AbrNŻB: 1996; AbrSENŻB: 2003), Leonardy Dacewicz (2000), Moniki Kresy (2008).

²⁰ W czasach, z których pochodzą wykorzystane w opracowaniu inwentarze włości sokołowskiej i węgrowskiej, duże skupiska ludności żydowskiej znajdowały się w Węgrowie. Wyraźnie odzwierciedlają to spisy ludności tego miasta. Żydzi mieszkali wówczas przede wszystkim przy ulicach Żydowskiej i Koziej, które stanowiły w mieście niejako odrębną dzielnicę. Żydzi mieszkali także w tym czasie w Sokołowie, ale inwentarz włości sokołowskiej z 1621 roku rejestruje ich tylko z rzadka.

²¹ Pochodzenie imienia niepewne, może znaczyło ‘wzniosły; oświecony’. W Polsce używane głównie przez Żydów już we wczesnym średniowieczu. Jest to imię biblijne. W *Biblii* Aaron jest synem Lewiego i starszym bratem Mojżesza, pierwszym arcykapłanem i patriarchą żydowskim (KopSMiTK:11).

²² Imię *Ber* może też pochodzić od im. *Bernard*, stwnm. *Berinhard* (AbrNŻB: 65).

Iko (: germ. *hildiō*, stwnm. *hilt(e)a* ‘walka’)²³ NG 103-4: *Iko Jakuszow zięć* (Węg, InW).

Jakub, zob. im. *Jakub*, p. 2. 1.: *Jakub Żyd, Jakub Żelechowski* (Węg, InWęg).

Jankiew (może od im. *Jan, Janko* przez dodanie sufiksu *-ew*)²⁴: *Jankiew* (Węg, InW).

Jonas, Jona (: hebr. *jōnāh* ‘gołąb’, łac. *Jonas*, w Biblii prorok Jonasz) Mallm 255: *Jona Herckowicz* (Węg), *Jonas Smojłowej zięć* (Węg, InW).

Józef, zob. im. *Józef*, p. 2. 1.: *Józef Encelik* (Węg, InW), *Józef Czarny rzeźnik* (Węg, InW), *Józef Szkatulnikowej zięć* (Węg, InW), *Józef Brzuchaczow zięć* (Węg, InW), *Józef zięć Calka* (Węg, InW).

Lewko (: hebr. *lewi* ‘przyłączony’, w Biblii Lewi był trzecim synem Jakuba) AbrIm 413: *Lewko Abramow* (Węg, InW), *Lewko Żółty* (Węg, InW), *Lewko Wścigłowa* (Węg, InW).

Mendel (: hebr. *immānu’ēl* ‘Bóg z nami’, hipokorystyczna forma im. biblijnego *Emanuel*; por. też śrwnm. *mandel* ‘migdał; górna część snopa; mendel’ lub nm. n. os. *Mendel*) AbrIm 417; NG 168-9: *Mendel Zelmanow syn* (Węg, InW).

Moszek (: hebr. *mōšeh* > *Moszeh*, bibl. *Mō/šē*, łac. *Moyses*, w jid. u Żydów polskich pierwotne *š* hebrajskie albo *ś* stąd *Moszek, Moszko* lub *Mosiek, Moško*, pol. *Mojżesz*)²⁵ Mallm 293: *Moszko Abramow* (Węg, InW), *Moszko Chart* (Węg, InW), *Moszko Heni syn* (Węg, InW).

Salomon, Szlama (: hebr. *šēlōmōh* ‘niosący pokój’, jid. *Szlama* jest zdrobnieniem tego imienia. W Biblii Salomon, syn Dawida jest najsłynniejszym królem izraelskim) Mallm 320: *Salomon Kramarz* (Węg, InW), *Salomon Żyd* (Sok, InS), *Szlama syn Dawidow* (Węg, InW).

Saul/Szaul (: hebr. *šā’ūl* ‘uproszony, pożądany’, grec. *Saūlos*, łac. *Saulus*, pol. *Szawel*, jid. *Saull/Szaul*) Mallm 325: *Saul Judczynej zięć* (Węg, InW), *Szaul Szmyszyk* (Węg, InW).

Smojło, zob. wsł. im. *Samojło*, p. 2. 2.: *Smojło Kitka* (Węg, InW), *Smojło Paluchowej zięć* (Węg, InW).

Szymon, zob. im. *Szymon*, p. 2. 1.: *Szymon Idzkowicz* (Węg, InW).

[**Zawel**], **Zawelko** (: im. poch. hebr., zdrobnienie od im. jid. *Za(j)nwel*) AbrIm 433: *Zawelko Żyd* (Węg, InW).

Zelko (: por. im. bibl. *Asjel, Azyel*; por. też im. jid. *Zelig* od ap. nm. *selig* ‘błogi, szczęśliwy’) AbrIm 433: *Żyd Zelko Abramowski* (Węg, InW), *Zelko Abramowicz* (Węg, InW), *Zelko Dawidow zięć* (Węg, InW).

Zelman (: por. nm. n. os. *Selmann* od śwnm. *sēle* ‘dusza’ + *man* od nm. *Mann* ‘człowiek, mąż’) AbrIm 433; NG: 239-40; SIŻ: *Zelman Stary* (Węg, InW).

²³ W imieniu *Iko* nastąpił zanik nagłosowego *h-*. Formy *Hik-/Ik-* ze spółgłoską *-k-* „powstały na zasadzie asymilacji w hipokorystykach *Hid-iko* > *Hid-ko* > *Hik-ko* > *Hiko*” (NG: 104).

²⁴ Spotykamy się tu z jednostkowym pojawieniem się antropoleksmu *Jankiew*. Może należałoby rozpatrywać tę formę w kategorii nazwisk? Słowiański sufiks *-ew* był jednym z formantów tworzących nazwiska odimienne Żydów, np. *Isaj-ew, Josel-ew* itp. (por. AbrNŻ: 23).

²⁵ Etymologia tego biblijnego imienia nie jest w pełni jasna. Przytaczane za *Biblią*, iż imię *Mojżesz* pochodzi od hebr. *naszach* ‘wydobyty z wody’ jest tylko biblijną etymologią ludową tego imienia (Mallm: 293).

Imiona Żydów stanowią w badanych źródłach najuboższy liczbowo zbiór antroponimów. Najczęstszymi wśród identyfikowanych w zbiorze imion Żydów są: *Dauid* (6), *Abram* (5), *Jakub* (5), *Józef* (5) – obecne także w formułach nazewniczych Polaków – oraz *Salomon* (4) i *Zelman* (4). Pozostałe imiona żydowskie mają najczęściej jednokrotne lub dwukrotne aktualizacje w tekstach inwentarzy.

3.0. Biorąc pod uwagę wybrane czynniki socjolingwistyczne, które mogą współdecydować o występowaniu określonych imion w różnych grupach społecznych ludzi, można wyróżnić w całym zbiorze analizowanych imion takie jednostki imiennicze, które wystąpiły tylko w mieście lub tylko na wsi.

3.1. Imiona, które wystąpiły tylko w mieście obejmują zbiór 59 jednostek nazewniczych. Podaję je w porządku alfabetycznym: *Aaron*, *Baruch/Boruch*, *Cale/Calko*, *Chaim*, *Chajzyk*, *Charcko*, *Cherszko*, *Cherubin*, *Dalemir/Dalibor*, *Dawid*, *Ejzyk*, *Encho*, *Erazm*, *Fadej*, *Fandiej*, *Florian*, *Gabriel*, *Hleb*, *Hryhoryj*, *Ichhak*, *Ihnat*, *Jacek/Jacenty*, *Jankiew*, *Jehul*, *Jermola*, *Jona*, *Józef*, *Kalikst*, *Kallinik*, *Leonard*, *Łazarz*, *Mateusz*, *Mendel*, *Mojżesz*, *Nazar*, *Nestor*, *Opanas*, *Panel*, *Prokop*, *Radek*, *Saftian*, *Salomon*, *Saul*, *Sobestian/Sobiesław*, *Serafin*, *Siezień*, *Smojło*, *Stefan*, *Sulisław*, *Szczepan*, *Treni*, *Trochim*, *Tyburcy*, *Tymoteusz*, *Urban*, *Zawelko*, *Zelman/Zelko*, *Zenon*, *Zygmunt*.

Lista imion, które wystąpiły tylko w mieście, obejmuje jednostki nazewnicze obecne w każdej z trzech grup imion wyróżnionych w punkcie 2. opracowania, w tym niemal wszystkie imiona noszone przez Żydów, co jest w pełni zrozumiałe, ponieważ głównie w miastach były znaczne skupiska ludności żydowskiej.

3.2. Imiona, które wystąpiły tylko na wsi tworzą niewielki zbiór dwunastu jednostek nazewniczych. Są to: *Aleksy/Oleksy*, *Balcer*, *Demian*, *Janusz*, *Makar*, *Marian*, *Melchior*, *Naum*, *Onisij*, *Ostafiej/Ostap*, *Sawa*, *Sobestian/Sobiesław*. Obejmują one jednostki nazewnicze obecne w każdej z dwóch grup imion wyróżnionych w punktach 2. 1. i 2. 2. niniejszego opracowania. Pozostałe imiona występują i w mieście, i na wsi.

3.3. Częstość występowania określonych imion warunkowana jest różnymi czynnikami socjolingwistycznymi i kulturowymi, w tym popularnością danego imienia w określonym czasie i środowisku. Wśród imion zarejestrowanych w analizowanych inwentarzach najczęstsze w całym zbiorze onimów są następujące jednostki nazewnicze²⁶:

- a) o charakterystyce językowej polskiej: *Jan* (239), *Stanisław* (164), *Wojciech* (129), *Matys* (109), *Adam* (89), *Jakub* (71), *Maciej* (64), *Andrzej* (60), *Marcin* (55), *Mikołaj* (55), *Jędrzej* (52), *Paweł* (46), *Tomasz* (40), *Piotr* (38), *Bartosz* (35), *Wawrzyniec* (35), *Grzegorz* (33), *Walenty* (29), *Szymon* (24), *Łukasz* (23), *Michał* (17), *Abram* (11), *Jerzy* (10), *Krzysztof* (10);
- b) o charakterystyce językowej wschodniosłowiańskiej: *Iwan* (32), *Wasył* (31), *Siemion* (14), *Hryhoryj* (12), *Fieodor/Chwiedor* (11);
- c) imiona Żydów (wystąpiły tylko w mieście): *Mojżesz/Moszko* (9), *Lewko* (8), *Zelman/Zelko* (5), *Józef* (5), *Salomon/Szlama* (3).

Wśród imion najczęstszych w mieście wystąpiły:

²⁶ Oddzielnie wyróżniam najczęstsze imiona o charakterystyce językowej polskiej i wschodniosłowiańskiej oraz najczęstsze imiona Żydów.

- a) o charakterystyce językowej polskiej: *Jan* (134), *Stanisław* (102), *Matys* (80), *Adam* (60), *Wojciech* (60), *Jakub* (48), *Andrzej* (46), *Mikołaj* (46), *Paweł* (36), *Piotr* (27), *Marcin* (26), *Tomasz* (23), *Bartosz* (22), *Walenty* (21), *Wawrzyniec* (20), *Grzegorz* (19), *Szymon* (16), *Jędrzej* (13), *Łukasz* (10);
- b) o charakterystyce językowej wschodniosłowiańskiej: *Wasyl* (27), *Iwan* (22), *Hryhoryj* (12), *Fieodor/Chwiedor* (9).
- c) imiona Żydów: *Mojżesz/Moszko* (9), *Lewko* (8), *Zelman/Zelko* (5), *Józef* (5), *Salomon/Szlama* (3).

Nieco inny jest układ imion najczęstszych na wsi, chociaż tę listę, tak samo jak w mieście, otwiera najbardziej popularny *Jan*. Większość spośród pozostałych imion najczęstszych w mieście powtarza się na ogół w tej grupie również na wsi, ale występują one w nieco innej konfiguracji co do ich liczebności w porównaniu z przedstawioną listą imion w mieście. Są to:

- a) o charakterystyce językowej polskiej: *Jan* (105), *Wojciech* (69), *Stanisław* (62), *Maciej* 58, *Jędrzej* (39), *Adam* (29), *Marcin* (29), *Matys* (29), *Jakub* (23), *Tomasz* (17), *Wawrzyniec* (15), *Andrzej* (14), *Grzegorz* (14), *Bartosz* (13), *Łukasz* (13), *Michał* (13), *Piotr* (11), *Paweł* (10), *Mikołaj* (9), *Szymon* (8), *Walenty* (8);
- b) o charakterystyce językowej wschodniosłowiańskiej: *Iwan* (10), *Siemion* (4);
- c) imiona Żydów: nie wystąpiły na wsi.

Liczna jest grupa imion najrzadszych, które wystąpiły jednokrotnie w całym zbiorze onimów i obejmuje 41 jednostek nazewniczych: *Aaron*, *Balcer*, *Baruch*, *Chajzyk*, *Charcko*, *Cherszko*, *Choma*, *Dalina* [*Dalibor*], *Ejzyk*, *Encho*, *Florian*, *Gabriel*, *Hleb*, *Ichhak*, *Iko*, *Jankiew*, *Janusz*, *Jehul*, *Jarmola*, *Łazarz*, *Makary*, *Marian*, *Mateusz*, *Melchior*, *Mendel*, *Naum*, *Nazarech*, *Nestor*, *Onis*, *Panel*, *Prokop*, *Radek* [*Radosław/Radomir*], *Sawa*, *Serafin*, *Siezień*, *Sulisław*, *Treni*, *Tyburcy*, *Zawelko*, *Zienko* [*Zenon*], *Zygmunt*.

Imiona najrzadsze, które wystąpiły jednokrotnie w mieście: *Aaron*, *Charcko*, *Dalina* [*Dalibor*], *Dymitr*, *Ejzyk*, *Encho*, *Florian*, *Franciszek*, *Gabriel*, *Hleb*, *Ichhak*, *Iko*, *Jankiew*, *Jehul*, *Jarmola*, *Kallinik*, *Klemens*, *Łazarz*, *Mateusz*, *Mendel*, *Nazarech*, *Nestor*, *Ostap*, *Panel*, *Prokop*, *Radek*, *Sak*, *Serafin*, *Siezień*, *Sulisław*, *Taras*, *Treni*, *Tyburcy*, *Zawelko*, *Zienko* [*Zenon*], *Zygmunt*.

Imiona najrzadsze, które wystąpiły jednokrotnie na wsi: *Abram*, *Ambroży*, *Balcer*, *Choma*, *Dymitr*, *Harasim*, *Sidor*, *Janusz*, *Jaromin*, *Jerzy*, *Makary*, *Marek*, *Marian*, *Melchior*, *Naum*, *Onis*, *Ostap*, *Samuel/Samko*, *Sawa*, *Taras*.

Przytoczone onimy z jednokrotnym wystąpieniem w źródłach obejmują przede wszystkim zdecydowaną większość imion Żydów (zamieszkałych tylko w mieście), ale też pewną część imion o postaci językowej wschodniosłowiańskiej. Wiąże się to z mniejszą liczbą i Rusinów, i Żydów żyjących wówczas na badanym terenie w porównaniu z ludnością polską.

Imiona chrześcijańskie przyswojone przez język polski o jednokrotnym wystąpieniu w źródłach, czyli mniej jeszcze w tym czasie spopularyzowane wśród ludności polskiej, tworzą grupę 20 jednostek językowych. Są to: *Florian*, *Franciszek*, *Gabriel*, *Klemens*, *Łazarz*, *Mateusz*, *Prokop*, *Serafin*, *Tyburcy*, *Zienko* [*Zenon*], *Zygmunt* w mieście oraz *Abram*, *Ambroży*, *Balcer*, *Janusz*, *Jerzy*, *Makary*, *Marek*, *Marian*, *Melchior* na

wsi. Dopełniają tę liczbę trzy imiona dwuczłonowe słowiańskie z pierwszym członem *Dal-*, *Rad-* i *Sul-*, które wystąpiły tylko w mieście.

4. Jak wynika z przedstawionej analizy, wśród zarejestrowanych w inwentarzach z 1621 roku imion męskich podstawę stanowią tradycyjne imiona biblijne i starochrześcijańskie, które mają swoje źródła w języku hebrajskim, grece i łacinie. Niektóre z nich zostały przejęte ze starożytnych języków – aramejskiego lub akadyjskiego – inne są imionami świętych średniowiecza europejskiego. Zdecydowana większość zgromadzonych w źródłach imion chrześcijańskich została przyswojona w różnym czasie przez język polski, mniejszą grupę tworzą imiona cerkiewne o charakterystyce wschodniosłowiańskiej. Odrębną część w omawianym zbiorze osobowych nazw własnych stanowią imiona Żydów zamieszkałych w dawnych wiekach na badanym terenie. Mieszają się w nich elementy językowe hebrajskie, jidysz, germańskie i słowiańskie. Niektóre spośród zarejestrowanych w źródłach imion powtarzają się w tej samej postaci językowej w trzech bądź dwóch wyodrębnionych grupach.

Niewielką tylko częścią całego zbioru onimów stanowią dwuczłonowe imiona rodzime o proveniencji słowiańskiej. Ten ubogi ich zasób rekompensowany jest bardzo wysoką częstością występowania w tekście inwentarzy dwóch spośród nich. Imiona *Stanisław* i *Wojciech* mają bowiem po imieniu *Jan* najwyższą popularność w analizowanych dla potrzeb tego opracowania źródłach z początków XVII wieku, ale też znajdują się w czołówce imion częstych w ciągu całych dziejów polszczyzny. Dane liczbowe, które przedstawiają częstość występowania poszczególnych imion w źródłach, nie wskazują wprawdzie na istotne różnice między miastem a wsią w zakresie najpopularniejszych imion, natomiast wyraźnie sygnalizują pewne grupy imion, które wystąpiły tylko w mieście lub tylko na wsi.

WYKAZ SKRÓTÓW BIBLIOGRAFICZNYCH

Źródła

InW 1621, *Inwentarz majątności Starej Wsi i Węgrowa...*, (k.1-94), AGAD, Archiwum Radziwiłłowskie, rkps, sygn. AR, Dział XXV, nr 4017.

InS 1621, *Inwentarz; Inwentarz majątności Kupiętyna, Ząbkowa, Przeździatki i miasta Sokołowa...*(k. 95-143), tamże.

Opracowania

AbrIm (1993), Abramowicz Z., *Imiona chrzestne białostoczan w aspekcie socjolingwistycznym (lata 1885-1985)*, Białystok.

AbrNŻB (1996), Abramowicz Z., *Nazwiska Żydów białostockich*, [w:] *Antroponimia słowiańska. Prace onomastyczne* 35, red. E. Wolnicz-Pawłowska i J. Duma, Warszawa, s. 21-30.

AbrSENŻB (2003), Abramowicz Z., *Słownik etymologiczny nazwisk Żydów białostockich*, Białystok.

Bubak J. (1993), *Księga naszych imion*, Wrocław.

Bystron J.S. (1938), *Księga imion w Polsce używanych*, Warszawa.

- Dacewicz L. (2000), *Identyfikacja ludności żydowskiej a słowiańska kultura nazewnicza w dawnym woj. podlaskim*, [w:] *Nazwy własne na pograniczach kulturowych*, red. Z. Abramowicz i L. Dacewicz, Białystok, s. 67-72.
- Gałecki Z. (1996), *Z metodologii badań polsko-ukraińskiego pogranicza językowego (O dawnej granicy etnicznej i językowej)*, [w:] *Studia dialektologiczne I*, red. B. Dunaj i J. Reichan, Kraków, s. 97-104.
- Gardzińska J. (1993), *Teksty gwarowe z południowego Podlasia*, Siedlce.
- Gardzińska J. (2006), *Jakie imiona nosili ziemianie na południowym Podlasiu w I połowie XIX wieku?* [w:] *Wojsko i kultura w dziejach Polski i Europy. Księga jubileuszowa profesora Piotra Matusaka w 65 rocznicę urodzin*, Warszawa – Siedlce, s. 127-148.
- Gardzińska J. (2006a), *Nazwy własne w przestrzeni kulturowej trzech miast wschodniego pogranicza etniczno-językowego w XVII wieku*, [w:] *Miasto – przestrzeń zróżnicowana językowo, kulturowo i społecznie*, red. M. Święcicka, Bydgoszcz, s. 368-381.
- Gardzińska J. (2006b), *Sposoby identyfikowania osób w XVII-wiecznych inwentarzach dóbr ziemskich i miejskich na pograniczu podlasko-mazowieckim*, [w:] *Staropolszczyzna piękna i interesująca. Zbiór studiów*, t. 1, red. E. Koniusz i S. Cygan, Kielce, s. 223-234.
- Gardzińska J. (2007), *Typy strukturalne nazwisk odmiennych na pograniczu podlasko-mazowieckim w XVII wieku*, „*Conversatoria Linguistica*” R. I, Siedlce, s. 119-135.
- GrzSiM (2004), Grzenia J., *Słownik imion*, Warszawa.
- ImŻyd (2002), *Imiona przez Żydów polskich używane*, red. L. Koško, Kraków.
- Jabłonowski A. (1908-1910), *Polska XVI wieku pod względem geograficzno-statystycznym*, t. 6. *Podlasie (województwo)*, cz. 1-3, Warszawa.
- KopSMiTK (2003), Kopaliński W., *Słownik mitów i tradycji kultury*, Warszawa.
- Kresa M. (2008), *Dziewiętnastowieczne antropoleksmy żydowskie i ich miejsce w procesie kształtowania się nazwiska żydowskiego na pograniczu Mazowsza i Podlasia (parafia Stoczek)*, „*Poradnik Językowy*” nr 2, s. 29-40.
- MaLSNO (1982), Malec M., *Staropolskie skrócone nazwy osobowe od imion dwuczłonowych*, Wrocław.
- Mallm (1994), Malec M., *Imiona chrześcijańskie w średniowiecznej Polsce*, Kraków.
- Malec M. (2001), *Imię w polskiej antroponimii i kulturze*, Kraków.
- NG (1997), *Nazwy osobowe pochodzenia niemieckiego*, opr. Z. Klimek, SEMot, cz. 5, Kraków.
- NŻyd (2002), Sitarz M. [opr.], *Nazwy osobowe Żydów. Próba objaśnienia*, [w:] *Suplement SEMot cz. 7*, Kraków, s. 1-18.
- SEMot (1995-2002), *Słownik etymologiczno-motywacyjny staropolskich nazw osobowych*, red. A. Cieślíkowa, M. Malec i K. Rymut, cz. 1-6, Kraków; cz. 7: *Suplement*, red. A. Cieślíkowa.
- SHNOB (1997-1998), Z. Abramowicz, L. Citko, L. Dacewicz, *Słownik historycznych nazw osobowych Białostoczczyzny*, t. I-II, Białystok.
- SIWPU (1995), *Słownik imion współcześnie w Polsce używanych*, wyd. K. Rymut, Kraków.

- SokPodl (2006), *Sokolów Podlaski. Dzieje miasta i okolic*, red. G. Ryżewski, Białystok-Sokolów Podlaski.
- SSNO (1965-1983), *Słownik staropolskich nazw osobowych*, red. W. Taszycki, t. I-VI, Wrocław; t. VII: *Suplement* (1984-1987), opr. pod kier. M. Malec, Wrocław.
- SWil (1861), *Słownik języka polskiego (tzw. wileński)*, Wilno.
- Taszycki W. (1925), *Najdawniejsze polskie imiona osobowe*, Kraków.
- Tichoniuk B. (2000), *Imiona i ich formy na pograniczu polsko-białoruskim. Od XVI wieku do roku 1939*, Zielona Góra.
- Umińska-Tytoń E. (1985), *Formy pochodne imion derywowane sufiksalnie* (na przykładzie imion łódzkich), „*Studia Językoznawcze*” X, Wrocław, s. 107-155.
- Węgrów (1991), *Węgrów – dzieje miasta i okolic 1441-1944*, red. A. Kołodziejczyk, T. Swat, Węgrów.
- WEP PWN IV (2001), *Wielka Encyklopedia Powszechna PWN*, t. IV, Warszawa.
- Zaręba A. (1983), *Polskie imiona ludowe*, [w:] *Pisma polonistyczne i slawistyczne*, Warszawa-Kraków, s. 390-499, [przedruk z:] „*Onomastica*” III 1 (1957), s. 129-178; ibidem III 2 (1957), s. 419-446; ibidem V 2 (1959), s. 373-408.

Skróty językowe

aram.	–	aramejski
babil.	–	babiloński
bibl.	–	biblijny
cogn.	–	cognomen
czas.	–	czasownik
czes.	–	czeski
Dop.	–	dopełniacz
etn.	–	etnonim
grec.	–	grecki
hebr.	–	hebrajski
im.	–	imię
im. m.	–	imię męskie
im. ż.	–	imię żeńskie
jid.	–	jidysz
l. mn.	–	liczba mnoga
łac.	–	łaciński
łac.-nm.	–	łacińsko-niemiecki
nm.	–	niemiecki
nhebr.	–	nowohebrajski
nwnm.	–	nowo-wysoko-niemiecki
pol.	–	polski
por.	–	porównaj
przym.	–	przymiotnik
przyp.	–	przypis
przyr.	–	przyrostek
rzecz.	–	rzeczownik

ryzm.	–	rzymski
scs.	–	język staro-cerkiewno-słowiański
słow.	–	słowiański
stp.	–	staropolski
strus.	–	staroruski
stwnm.	–	staro-wysoko-niemiecki
suf.	–	sufiks
sumer.	–	sumeryjski
śrwnm.	–	średnio-wysoko-niemiecki
zob.	–	zobacz
ż.	–	żeński

Skróty nazw miejscowości

Bał – Bąłki; Borz – Borzychy; Groch – Grochów; Jart – Jartypory; Kup – Kupientyn; Przeż – Przeździatka; Ruch – Ruchna; Sok – Sokołów; StW – Stara Wieś; War – Warchoły; Węg – Węgrów; Wol – Wola; Ząb – Ząbków; Zuz – Zuzółka.

SUMMARY

Men's names in the borderland between Mazovia and the Podlasie region in the inventories from 1621

The study deals with townsmen's and peasant's first names registered in 1621 in the inventories of the estate situated in the borderland between south-eastern Mazovia and southern Podlasie. A wide range of different ethnic groups and a consequent religious diversity of the region are reflected in a multitude of Old-Testament and Christian names linguistically assimilated in the Middle Ages and in the later centuries by the Roman Catholic Church in Poland – with the phonetic and morphological characteristics of the Polish language, and, in a different way, by the Orthodox Church – with the features typical of East Slavonic phonetics and morphology. In the sources studied besides these two linguistic aspects of names, the commonest first names are also recorded of the Jewish people living in the region in the 17th century, including Hebrew, biblical names rooted in onomastic tradition as well as their linguistic continuations in Yiddish.

The anthroponyms found in the manuscripts concern the inhabitants of two towns, Sokołów and Węgrów, and thirteen villages of the estate. All the lexical material analyzed includes a total of 122 men's names given 1770 times, out of which 109 were used in the towns 1111 times while only 56 were used in the country 659 times. Most names appear in their basic forms, but all kinds of abbreviations, diminutives and hypocorisms are abundant as well. Although the source material bears out the fact that certain names were typically used either in the towns or in the country, the majority of them were equally common in both communities. Thus, the commonest men's names in the towns were: *Jan* (239), *Matys* (173), *Stanisław* (164), *Wojciech* (129) and *Adam* (89), and in the villages: *Jan* (105), *Maciej/Matys* (87), *Wojciech* (69), *Stanisław* (62) and *Jędrzej* (39).

